

АНТРОПОМЕТРІЯ (від *антропо...* і *... метрія*) — сукупність методичних прийомів, які застосовуються для вимірів тіла та скелета людини. А. включає також антропоскопію — візуал. визначення т. зв. якісних або описових ознак, які не піддаються вимірюванням. Для оцінки величин (ступеня вираженості) якіс. ознак їх відносять до певних умовних категорій (напр., забарвлення волосся: світле, змішане, темне та ін.). Розрізняють такі розділи А.: краніометрію та краніоскопію, що займається вимірюванням та описом ознак черепа; остеометрію та остеокранію — вивченням розмірів та візуал. характеристик посткраніального скелета; соматометрію та соматоскопію — досліджує розміри та якіс. ознаки тіла живої людини, включаючи голову. Іноді антропометрич. обстеження голови називають також кефалометрією та кефалоскопією. В А. широко застосовується спец. інструментарій, а саме: антропометр, антропометрична стрічка, ковзний, товщин. і координат. циркулі, мандибулометр, остеометрична дошка тощо. А. широко застосовується в *антропології* та *криміналістиці*. Основи антропол. А. заклав франц. науковець 19 ст. П. Брока, який розробив систему краніол. та соматол. точок, що застосовуються для визначення розмірів черепа та голови живої людини, створив прототипи сучас. інструментів, таблиці для визначення кольору шкіри, волосся та очей, виготовив муляжі описових характеристик обличчя, носа, губ тощо. Подальший розвиток А. пов'язаний з іменем нім. ученого кін. 19 — поч. 20 ст. Р. Мартіна та рос. антрополога В. Бунака.

С. П. Сегеда

А. у криміналістиці — система реєстрації злочинців, зміст якої полягає у вимірюванні певних частин тіла із занесенням результатів на спеціальну реєстраційну картку. Вперше (1860) А. намагався застосувати директор в'язниці у м. Лувені (Бельгія) Стевенс. Він

вимірював голову, вуха, ноги, груди і довжину тіла в'язнів. 1897 ґрунтовно і докладно розробив антропометр. систему реєстрації службовець париз. поліції А. Бертільон. Спираючись на дані антропометрич. статистики, він запропонував проводити 11 вимірювань тіла (зріст, висота сидячи, довжина і ширина голови, правого вуха, лівої ступні тощо) і ці результати заносити у реєстрац. картку спец. форми. Комплекс результатів вимірювань був засобом ідентифікації особи. Свою систему А. Бертільон описав 1881 у брошурі «Практичне застосування антропометрії». 1882 антропометрію для експерименту було запроваджено у поліції префектури Парижа, а від 1888 — у всій Франції. Антропометр. систему реєстрації було введено в Росії (1890), Німеччині (1895), Португалії (1900), Данії (1900) та ін. країнах. Однак вона виявилася непридатною для реєстрації неповнолітніх і жінок (наявність довгого волосся, що утруднює вимірювання голови, морал. міркування, які виникають при вимірюванні тіла жінок, тощо), потребувала великої точності вимірювань, використання громіздких інструментів, що виключало застосування цієї системи поза приміщеннями спец. бюро. Крім того, антропологи не мали єдиної думки про те, з якого віку закінчується ріст кісток скелета людини. Спірною залишалась і кількість вимірювань (дехто з криміналістів пропонував проводити 29, 42, 60 вимірювань). Вади та практ. труднощі при застосуванні А. призвели до заміни її дактилоскопіч. системою криміналіст. реєстрації (див. *Дактилоскопія*). В Україні група фахівців в галузі А., суд. медицини і криміналістики розпочала дослідж. із метою впровадження А. в експертизу, слідчу і суд. практику на основі використання сучас. комп'ютер. систем і новітніх інформ. технологій.

П. Д. Біленчук

П. Д. Біленчук, Сергій Петрович Сегеда

Бібліографічний опис:

Антропометрія / П. Д. Біленчук, Сергій Петрович Сегеда // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2001. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-43063>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України (докладніше).